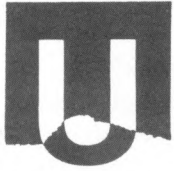

MUZEJSKA KAZALIŠNA ZBIRKA U ZAGREBU

Branko Hećimović
Muzejska kazališna zbirka
Zagreb

želji da dio građe svojega kazališnog arhiva, nedvojbeno najbogatijeg u Jugoslaviji a i na Balkanu, učini što dostupnijim, i da još više popularizira nacionalnu kazališnu umjetnost, odnosno da omogući upoznavanje s tom građom u

povijesnom kontinuitetu a time da istodobno utječe na čuvanje kazališne građe i njezino prikupljanje na području cijele SR Hrvatske, Zavod za književnost i teatrologiju JAZU priprema otvaranje Muzejske kazališne zbirke, koja bi imala republički značaj.

Zbirka bi se nalazila u južnom, prizemnom dijelu palače Narodni dom ili Dvorane u Opatičkoj 18 u Zagrebu, gdje su dosad bile muzejske, arhivske i radne prostorije Farmaceutskog muzeja.

Kako bi Muzejska kazališna zbirka obuhvatila i prezentirala kazališno stvaranje na području cijele SR Hrvatske od najranijih vremena pa do danas, potrebno je konzultirati brojne kazališne umjetnike i kritičare, teatrologe i muzikologe, književnike, povjesničare, muzejske i arhivske radnike, te znalce iz nekih drugih područja znanosti i umjetnosti. Potrebno je konzultirati i sve kazališne institucije, kao i različite stručne i profesionalne kazališne, umjetničke, književničke, kritičarske i teatrološke organizacije, nadalje znanstvene, muzejske, arhivske, nastavne i odgojne institucije, samoupravna tijela s područja kulture, znanosti i obrazovanja, te medije masovne komunikacije.

Zbirka bi obuhvatila sve oblike kazališne umjetnosti, što znači da bi imala eksponate o dramskom kazalištu, operi, opereti, mjuziklu, baletu, kazalištu za djecu, lutkarskom kazalištu, i varijetetima.

Izbor eksponata o kazališnim pojavama, oblicima, nastojanjima i ostvarenjima prije osnivanja prvih profesionalnih kazališta u Zagrebu, Osijeku i Varaždinu ne bi podlijegao nikakvim ograničenjima, osim, naravno, selektivnom po značenju i brojčanom zbog raspoloživog prostora. No, izbor izložaka o novijem kazališnom vremenu morao bi se ograničiti samo na građu o profesionalnom i eventualno poluprofesionalnom kazališnom djelovanju, o istaknutim pojedincima i pojedinim kazalištima, grupama i društinama, ali i o partizanskom kazalištu, profesionalnim festivalima, susretima i smotrama, te o profesionalnim kazališnim učilištima.

Polazeći od našeg uvida o stanju kazališne građe na području SR Hrvatske, o njezinoj djelomičnoj rasutosti, nesredjenosti i zabačenosti te od činjenice da je ona u posjedu različitih kazališnih, festivalskih, muzejskih, arhivskih, znanstvenih i bibliotečnih institucija, kao i pojedinaca, jasno nam je da Muzejsku kazališnu zbirku ne možemo temeljiti samo na originalnim eksponatima, već ćemo morati izložiti i fotokopije znatnog dijela građe. Ona ne smije biti opterećena nikakvim privatnim i intimnim eksponatima o pojedinim istaknutim osobama, to mora biti suvremena zbirka ne samo po znanstvenom pristupu, nego i korištenjem suvremenih video i audio tehničkih mogućnosti.

Dosljedno proklamiranom znanstvenom pristupu izbor izložaka sveo bi se uglavnom na originale ili fotokopije raznovrsnih autorskih rukopisa i dokumenata, izdanja, likovne zapise i snimke nekadašnjih kazališnih ambijenata, notnu građu, korespondenciju i dokumente, kazališne cedulje,

programe i plakate, listove, časopise, godišnjake, almanahe, zbornike i druga knjižna izdanja, te redateljske, glumačke, inspicijentske ili suflerske knjige predstava, fotografije, scenografije i kostimografije.

Čini nam se, da je danas ovakvu muzejsku zbirku neophodno pretvoriti u svojevrsnu predstavu, u predstavu koja trajno traje, obnavlja se i iznenađuje kao što iznenađuje i privlači svaka dobra predstava.

U skladu s tim i izbor eksponata, kao i sam postav, nećemo otvaranjem muzejske zbirke usvojiti i kanonizirati kao definitivan i završen već ćemo i dalje nastojati da ga unapređujemo i revidiramo i da pojedine eksponate zamjenjujemo novostecenim i značajnijim ili primjerenijim. Nadalje, smatramo da ova muzejska zbirka mora biti opremljena jednostavnijim tonskim pultom, te magnetofonom, gramofonom i s više zvučnika, koji će omogućiti da se stalno čuju stariji i novi snimci s predstava, odnosno značajne interpretacije i kazivanja istaknutih dramskih i glazbenih umjetnika. Potrebna je vizualna komponenta, tj. osvjetljenje, koje ne smije biti uvijek iste jačine i statično već mora biti krajnje funkcionalno i igrivo, te mora imati sposobnost akcentiranja, ali i omogućavati dijaprojeksije i projekcije filmskih i videosnimaka.

U ostvarivanju ovih dviju komponenti osim na suradnju s kazalištima, računamo i na suradnju s Akademijom za kazalište, film i televiziju, RT Zagreb, Jugotonom, Filmotekom i Zagreb filmom.

Predviđamo da bi za đake i studente, kojima bi organizirani posjeti mogli biti sastavni dio nastave i obrazovanja, kao i za neke druge grupne posjete, trebalo osigurati ne samo stručnog vodiča nego i predavače, te specijalne unaprijed dogovorene projekcije ili razgovore s glumcima, opernim pjevačima, redateljima, dirigentima, scenografima i kostimografima, kao i dramatičarima i opernim skladateljima, teatrolozima, muzikolozima i kazališnim kritičarima. Postav muzeja morat će biti krajnje mobilan, tako da će se, uz neznatne pomake stanovitih elemenata (vitrina ili panoa), lako i jednostavno moći dobiti slobodan prostor prikladan ne samo za edukacijske svrhe nego i za stručne razgovore, predstavljanje knjiga i pojedinaca, kao i za monološke i solo nastupe.

Mobilnost je uvjet da se jednom do dva puta godišnje tu organiziraju i prigodne, tematske ili retrospektivne izložbe. Kazališna građa pohranjena u Zavodu, omogućava već i danas organiziranje brojnih izložbi. Stalno i organizirano prikupljanje stare i nove kazališne građe, koje je jedan od glavnih radnih zadataka Odsjeka za teatrologiju Zavoda, gotovo iz dana u dan povećava i multiplicira te mogućnosti.

Dosadašnjim radom na višegodišnjem projektu Odsjeka za teatrologiju Utvrđivanje stanja i značenja kazališne građe u SR Hrvatskoj, koji sufinancira RSIZ u oblasti kulture SR Hrvatske, obavljene su nemale predradnje za otvaranje Muzejske kazališne zbirke. Otvaranje Muzejske kazališne zbirke zapravo je i jedan od neposrednih rezultata tog projekta, koji je potakao ne samo organizirano popisivanje, sređivanje i prikupljanje kazališne građe, nego je okupio i velik broj suradnika iz različitih središta oko Zavoda, te rezultirao objavljivanjem više brojeva Kronike Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU posvećene kazališnoj građi.

Primljeno: 4. 12. 1989.

SUMMARY

A Theatre Museum Collection in Zagreb

Branko Hećimović

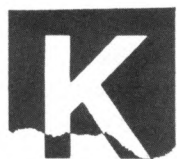
The Institute of Literature and Theatrology of the Yugoslav Academy of Arts and

Sciences is preparing to open a collection of theatrical exhibits, which would be housed in part of the palace in Opatička street 18 in the Upper Town in Zagreb. The collection is to contain material on all forms of theatrical activities such as drama, opera, ballet etc. from the beginnings to the present day. The collection is to answer modern scholarly standards which is also borne out by its material described in the present paper.

The display will have to be equipped to answer modern technological requirements, providing facilities for the reproduction of all kinds of audio-visual documentation. The display will be highly mobile and adaptable for thematic and retrospective exhibitions. A special feature will be provided by educational programmes for students and other groups with special film shows, talks with actors, critics etc. The organizers of the collection expect to set up cooperation with various specialists as well as with related institutions such as the Academy of Theatre, Film and Television, the Faculty of Arts, the Zagreb Radio and Television Company etc.

BUDUĆI POSTAV MUZEJA REVOLUCIJE NARODA HRVATSKE ILI MUZEJA SUVREMENE POVIJESTI U HRVATSKOJ

Durda Knežević

ada je prije četvrt stoljeća rađen današnji postav Muzeja revolucije naroda Hrvatske, autori su već imenom muzeja stavljeni u nezgodnu situaciju, da iz povijesne cjeline određenog perioda izvuku određene sadržaje i tretiraju isključivo njih. Na taj

način gurnuti su u konceptijski zrakoprazan prostor u kojem je tako selektirana građa ostala bez svoga povijesnog utemeljenja. Posljedica toga jest gotovo apstraktan sadržaj bez ishodišta. Paradoks takve situacije i koncepcije jest ponajprije štetnost za prezentirano gradivo/sadržaj. Muzeografski postupak, ako je uopće moguće govoriti o nečem takvom, jest pritom taj da se određenom sadržaju naprosto dodaje (privodi) muzejski predmet kao puka ilustracija.

U radu pri izradi današnjeg postava, po svemu sudeći, najmanji utjecaj u njegovoj kreaciji imale su znanost i struka koje su morale biti dominantne, tj. povijest i muzeologija. To mjesto zauzela je arhitektura odnosno unutrašnji dizajn (autorski potpis na postav staveli su arhitekti i slikari). Zahvaljujući toj zamjeni, koja je posljedica nerazumijevanja medija muzeja, nastao je, s jedne strane, neprohodan prostor (pogrešno razmješteni pano i pregrade koji najčešće sijeku prirodan pravac kretanja i prisiljavaju na vrtloženje i vraćanje – do gotovo gubitka orijentacije, čemu još više pridonosi kružni prostor). S druge strane, materijal koji je prezentiran doima se više kao dodatak tako dizajniranom prostoru. Nedostaje predmeta i uopće originalnog materijala (s napomenom da je i tada i danas u depou priličan broj izuzetno vrijednih i atraktivnih predmeta) u postavu, a istovremeno se forsira plošni materijal, kopija (fotografija i faksimil). Primjer pravog nasilja redundancije čine mnogobrojne legende koje objašnjavaju događaje apstraktno, uopćeno i u prilično dalekoj vezi s predmetom ili događajem koji je prezentiran. Nema ni sumarnog prijevoda legendi na neki od stranih jezika. Ukratko rečeno, ilustrirana raskoričena knjiga stranica povješanih na zidove, k tome kompletno nerazumljiva za stranca.

No, kad bi se i apstrahirale zamjerke znanosti i struke, o postavu postoje još barem dva stanovišta koja valja respektirati. To je stanovište nove publike senzibilizirane modernim medijima i suvremenijim postavima kojoj je stoga

ovakav postav – recimo samo dva negativna epiteta od desetak mogućih – nerazumljiv i dosadan. Drugi razlog je elementarniji i na prvi pogled možda manje važan, riječ je o ruiniranosti postava. Dvadesetpet godina je dovoljno dugo razdoblje da, usprkos najboljoj volji i skrbi ljudi koji tu rade, nastanu nepopravljiva oštećenja i manjkavosti kao što su: izbljedjele podloge, iskrzani materijal (boje, tkanine), oljuštena boja i sl., što se sve teže održava i danas već izgleda katastrofalno. Zbog loše postavljenih i neadekvatnih rasvjetnih tijela te loših vitrina (često su podloge tamne i nisko postavljene) zahtijeva se napor vida da razabere predmete.

Sumaran, bolje reći sumoran pregled poteškoća stalnog postava Muzeja revolucije upućuje na dva jednostavna, međusobno uvjetovana, zaključka: prvi da je postav Muzeja revolucije naroda Hrvatske sadržajno i tehnološki bitno zastario te, drugi, stoga ga treba hitno i bitno mijenjati. Uz napomenu da eventualni djelomični kozmetički zahvati ne mogu doći u obzir jer ga mogu samo pogoršati i djelovati groteskno.

Da je potrebno bitno i radikalno promijeniti stalni postav Muzeja revolucije, po mnogočemu sudeći, smatra i publika i stručna javnost, i prije svih zaposleni u Muzeju revolucije koji taj postav gledaju svaki dan. Što se pak tiče koncepcije novoga stalnog postava, tu diskusija dobrim dijelom tek predstoji. U tom smislu neka razmišljanja i ideje su već u optjecaju pa je možda najjednostavnije uzeti njih kao teze za diskusiju.

Na početku teksta samo ime Muzeja revolucije uvedeno je kao »nezgodna« okolnost koja je nametnula sasvim određenu građu i metodološki pristup.

Budući da je suvremena povijest u Hrvatskoj (mislimo pritom na razdoblje od kraja stoljeća do gotovo naših dana, čime se nastavljamo na sadržaj Povijesnog muzeja Hrvatske) onaj širi, subordinirajući pojam koji u sebi sadrži pojedinačne, partikularne događaje, smatramo da bi bilo prikladnije Muzeju dati (i imenom) takvu jednu dimenziju i time mogućnost za temeljitiji, širi i bogatiji pristup prošlosti.

Na taj način je lakše, što je samo prividno paradoks, govoriti i o užim temama: NOB-u, revoluciji, stranačkom životu, međuratnom razdoblju itd.

Zbog svega toga čini se odmjerjenijim i funkcionalnijim govoriti o »Muzeju suvremene povijesti u Hrvatskoj« u kojemu bi markantni događaji iz ovoga povijesnog razdoblja (rat, revolucija itd.) dobili zasluženo izdvojeno mjesto. Istovremeno bi se na taj način znatno lakše koncipirao sadržaj stalnog postava. Mnogobrojna iskustva iz prakse govore tome u prilog. Tako se često prilikom vodstava (i to ne samo stranih državljana – naprotiv!) pokazalo (budući da posjetioci pitaju) da o mnogim događajima i aspektima povijesti ovog razdoblja nema gotovo ni slova. Naprimjer, o stranačkom životu između dva rata jedva da postoji nekoliko relevantnih podataka, pa se prirodno događa da KPJ, o kojoj je jedino riječ, pluta u nekoj imaginarnoj društvenoj okolini s kojom bi trebala biti u određenom odnosu (znamo vrlo intenzivnom) o kojem se niti što vidi, niti saznaje u postavu. Tako se događa da bogatstvo društvenoga, kulturnog i političkog života ne samo da nije nijansirano nego – budući da nije pripušteno u pripovijest stalnog postava – ne postoji! Ista je pripovijest s ratom, u kojem se neprijatelj pojavljuje samo kad ga ne možemo izbaciti s fotografije. Dokumentirati objektivno tadašnjeg neprijatelja ne znači rehabilitaciju, a još manje glorifikaciju onoga što je on činio. Objektiviranjem neprijatelja postaje stvarno i ono što mu je nasuprot. Budući da cilj povijesnog muzeja i jest da određenim poretkom i impostacijom muzejskog predmeta rekonstruira prošlu stvarnost, nužno je objektivno predočiti prošlost (koliko se to uopće i može). Tek tako će događaji kojima pripisujemo pozitivni predznak dospjeti u svoj povijesni kontekst i postati stvarni.

Zbog svih tih razloga predložena je idejna koncepcija novog postava Muzeja i već je predočena i o njoj se diskutiralo na stručnom kolegiju. Sastoji se od četiri glavna dijela/cjeline više-manje ravnopravno postavljene. Globalna je